Glasilo Mestne občine Ljubljana, letnik XVIII, številka 9, november 2013, ISSN 1318-797X

Ljubljana

4
Odprt je Mediacijski center Ljubljana

15
Leto kina v Kinodvoru

3, 6
Zapora Slovenske ceste za pretočnost javnega prometa

27
Biotska pestrost diatomej v Ljubljanici

Ljubljana

Jubilejni dobrodelni bazar SILA 2
29. Slovenski knjižni sejem 2
Marko Peterlin: Niste obtičali v prometu. Vi ste promet 3
Odprt Mediacijski center Ljubljana 4
Aina Šmid: Feminilereale 5
Vita Kontić: Dogodki in ukrepi evropskega tedna mobilnosti 6
Martin Skušek: Testni ekozelenec v Ljubljani 8
Andrej Klemenc: Kolesarski dan B track B 8
Tanja Hodnik, Alenka Žagar, Danči Maraž: Dostopnost grajenega okolja, komunikacij in storitev za ljudi z oviranostmi 9
Dr. Tanja Pihlar: 13. Festival za tretje življenjsko obdobje 10
Svetovni dan boja proti nasilju nad ženskami 11
Emi Vega: Začasna raba prostora 12
Tanja Legat Lokar: 1. konferenca trajnostne gradnje 14
Leto kina v Kinodvoru 15
Erika Pečnik: Bralni projekt Poletavci 17
Dušan Muc: Mozaik moje Ljubljane 17
Staša Cafuta Trček: Vtisi tujih turistov o Ljubljani 19
Nada Breznik: Mestna štipendistka Meta Grgurevič 20
Stane Jagodič: Nagrajena fotografija Mateja Pilica 21
Mirjana Ribič: Zlatarna Celje 22
Mirjana Ribič: Podjetje Interseroh 23
Emi Vega: Ljubljanski hostli V 24
Moje ulice: Pavle Jakopič 25
Petra Hladnik, Igor Nekrep: »Zlata lepotica« – grožnja Ljubljanskemu barju 26
Marjana Hönigsfeld Adamič: Biotska pestrost diatomej v Ljubljanici 27
Četrtni razgledi 28
Dr. Brigita Jamnik: Obisk v vodarni Kleče 35
Ljubljanski vestnik 36
Okoljske meritve 39
Energetika Ljubljana v novi kurilni sezoni 40

Fotografiji na naslovnici:
Zgoraj: Jesenska Ljubljana, foto: Dunja Wedam
Spodaj: Začasno urbano pohištvo na Slovenski cesti, foto: Dunja Wedam
Fotografija na strani 3:
Marko Peterlin, foto: Primož Korošec

Avtorica nepodpisanih besedil je odgovorna urednica Nada Šumi.

Izdajatelj: Mestni svet Mestne občine Ljubljana, Mestni trg 1. Zanj: župan Zoran Janković. Uredniški odbor: Mitja Meršol (predsednik), Tjaša Ficko, Vesna Kos – Bleiweis, Aleš Kardelj, Stanka Ritonja. Odgovorna urednica in lektorica: Nada Šumi, kontakt: 041/737 863, glasilo.ljubljana@ljubljana.si. Avtorica logotipa: Petra Černe Oven, Studio ID, Oblikovalska zasnova: Miljenko Licul. Naslov uredništva: Glasilo Ljubljana, Mestni trg 1, Ljubljana. Tisk: Set d.o.o., Grafična priprava: Lupa design. Naklada: 121.500 izvodov. Natisnjeno na okolju prijaznem papirju. Glasilo brezplačno prejme vsako gospodinjstvo v Mestni občini Ljubljana.

Niste obtičali v prometu. Vi ste promet. In lahko izbirate.

Preureditev Slovenske ceste pomeni za promet v mestu korenit preobrat. Precej večji kot postopno zapiranje srednjeveškega dela mesta za motorni promet. Predvsem zato, ker je Slovenska v nasprotju z nabrežji Ljubljanice bila in je še vedno glavna prometnica mesta. Ja, še vedno, tudi po njenem domnevnem zaprtju.

Že dejstvo, da je bila sprememba prometnega režima na Slovenski cesti med Figovcem in Zvezdo v medijih najavljena kot »zaprtje« ceste, govori o prevladujočem načinu dojemanja prometa pri nas. Beseda »promet« je v vsakdanjem komuniciranju postala sinonim za osebni avtomobilski promet. Če po cesti ni več dovoljen promet z osebnimi avtomobili, je cesta pač zaprta, ali ne?

Resnica je ravno nasprotna. Po Slovenski se lahko po novem vsaj v prometnih konicah prepelje precej več potnikov kot prej. Hitrejši in bolj pogosti avtobusi, ki jim ni več treba stati v zastojih, zlahka nadomestijo manjkajoče potnike v osebnih avtomobilih. En sam zgibni avtobus v konici prepelje precej prek 120 potnikov, kolikor bi jih ob povprečni zasedenosti prepeljalo 100 osebnih avtomobilov, ki bi v stoječi koloni po celotni dolžini zasedli oba nekdanja pasova med Figovcem in Zvezdo. En sam avtobus, ki mu zdaj ni več treba čakati v tej isti koloni, da bi na primer zavil levo.

Skupaj z uvedbo rumenih pasov za avtobuse po Celovški in Dunajski, kakršne smo pred leti pravzaprav že imeli in ki so se spremembi prometne ureditve pridružili povsem nenapovedano, je preureditev Slovenske poskrbela za to, da ima odslej velik del prebivalcev Ljubljane povsem realno možnost izbire prometnega sredstva. Če vam poganjanje pedalov ne leži ali pa nimate ustrezne opreme za kolesarjenje v dežju, lahko greste zdaj pač na avtobus. In to ne da bi se morali odpraviti na pot pol ure prej. Avto ni več ne edina ne najbolj privlačna možnost za vožnjo po mestu, in to je za to mesto radikalen preobrat na bolje.

Za mnoge, ki so v zadnjem desetletju ali dveh prilagodili svoj življenjski slog vožnji z avtomobilom, je ta preobrat morda stresen, a priznati je treba, da ni prišel nenapovedano. Mnoga večja mesta po svetu in celo v naši bližnji okolici so že precej pred Ljubljano prišla do ugotovitve, da z avtomobili preprosto ni mogoče učinkovito organizirati prometa v mestu, ker zasedejo preveč prostora tako med gibanjem kot med mirovanjem. Ko gremo na Dunaj, v Gradec, München, Budimpešto ali pa celo v Zagreb, je jasno, da se po mestu ne splača voziti z avtom. Vsa omenjena mesta vlagajo precej sredstev v dobro delujoč javni potniški promet, tudi zato, da jim ne bi bilo treba neprestano graditi in vzdrževati novih in novih cest. V letošnjem proračunu Mestne občine Ljubljana je na primer za cestni promet in infrastrukturo namenjenih skoraj 40 milijonov evrov, od katerih jih je 9 namenjenih za javni potniški promet, ostalo pa pretežno za tekoče vzdrževanje mestnih cest.

A to je le kaplja v morje. Življenjski slog, prilagojen neprestanim vožnjam z avtomobili, prinaša še vrsto drugih neposrednih in posrednih stroškov tako občinam in državi kot prebivalcem. Ko se družine in podjetja preselijo na obrobje, kjer je prostora več in je dostopnost z avtomobili laže urediti, ni potrebno poskrbeti le za nove ceste, ampak vsaj še za vodovod, kanalizacijo, elektriko in odvoz smeti ter vse to tudi vzdrževati. Sledijo težave z odvajanjem vode in poplavami ob močnih padavinah zaradi velikanskih asfaltiranih površin cest in parkirišč. Temu se pridruži še drastično povečana poraba energije za promet, ki ni le dodaten strošek gospodinjstev, ampak tudi problem energetske bilance države, tako kot so problem države močno povečanje izpustov toplogrednih plinov, pozidava kmetijskih zemljišč ali slabše zdravje prebivalcev zaradi premalo gibanja in preveč onesnaževanja.

Zato ne bo nič narobe, če bo morda malo večja gneča na cestah v mestu tudi koga, ki se v mestno središče vsak dan vozi iz krajev, ki jih mestni potniški promet ne doseže neposredno, spomnila na druge možnosti: sopotništvo, vlaki, primestni avtobusi ali sistem »parkiraj in prestopi« vsi pripomorejo k učinkovitejši organizaciji mestnega prometa.

Medtem ko so na novi Slovenski cesti avtobusi končno dobili svoj prostor pod soncem, pa prebivalci mesta še čakamo na možnost, da bomo lahko sodelovali pri snovanju končne ureditve Slovenske ceste. Ni treba, da bo tako perfekcionistična kot prenovljena Čopova ali Petkovškovo nabrežje, bo pa gotovo pomagalo, če bo po meri njenih rednih uporabnikov. Teh pa nas je kar nekaj. In vsi bomo imeli veliko povedati, še posebej, če nas ne bo nihče nič vprašal.

Marko Peterlin, Inštitut za politike prostora

Fotografije: Petra Hladnik

Orjaška zlata rozga (Solidago gigantea).

»Zlata lepotica« - grožnja Ljubljanskemu barju

Petra Hladnik, Igor Nekrep, Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine

Najučinkovitejša metoda odstranjevanja zlate rozge je puljenje celih rastlin.

Med poznopoletnim obiskom Ljubljanskega barja smo težko spregledali živo rumena socvetja, ki se bohotijo na barjanski ravnici. Gre za tujerodni vrsti zlate rozge (Solidago spp.), ki s svojim pojavljanjem in širjenjem negativno vplivata na biodiverziteto tega zavarovanega območja.

Pobeg iz botaničnih vrtov

Iz rodu zlate rozge (*Solidago* sp.) v Sloveniji poleg domorodne navadne/planinske (*S. virgaurea*) najdemo tudi orjaško (*S. gigantea*) in kanadsko zlato rozgo (*S. canadensis*). Slednji vrsti izvirata iz Severne Amerike, od koder so ju sredi 18. stoletja prinesli v Evropo. Zaradi bogatih rumenih socvetij sta bili zanimivi kot okrasni rastlini, kar je pripomoglo k njuni razširjenosti. Vrsti sta hitro pobegnili iz vrtov in se v 19. oziroma prvi polovici 20. stoletja udomačili tudi v našem prostoru.

Orjaška in kanadska zlata rozga

Vrsti sta si navidez zelo podobni. V višino lahko dosežeta več kot 2 m. Listi so suličasti in spiralno nameščeni. Steblo je v celoti olistano, pri kanadski zlati rozgi v zgornjem delu vedno dlakavo, pri orjaški zlati rozgi golo. To je tudi najenostavnejši znak za medsebojno razlikovanje med vrstama. Na vrhu poganjkov je razvejano socvetje s številnimi koški, ki so sestavljeni iz drobnih cvetov rumene barve. Pri nas cvetita od avgusta do oktobra. Šopki laskov na plodovih služijo razširjanju s pomočjo vetra. Vrsti sta ekološko nezahtevni in uspevata na zelo različnih tipih rastišč (suhih, vlažnih, s hranili bogatih ali revnih). Najdemo ju ob bregovih rek in jarkov pa tudi na ruderalnih mestih, ob cestah in železniških progah. Zelnati trajnici se na daljše razdalje razširjata s plodovi, na krajše pa z dolgimi korenikami, iz katerih poganjajo novi nadzemni poganjki. Korenike služijo tudi vegetativnemu razmnoževanju, saj lahko že iz majhnega dela korenike odžene nova rastlina.

Biološka invazija zlate rozge

Tujerodni vrsti zlate rozge v novem okolju povzročata motnje v naravnih združbah in ekosistemih, dolgoročno lahko zaradi njiju pride tudi do izumrtja nekaterih domorodnih vrst. Uspešni sta zaradi hitre rasti in razmnoževanja (proizvodnja velikih količin semen, učinkovito vegetativno razmnoževanje), odpornosti na škodljivce in bolezni. Na območjih naravne razširjenosti vrst zlate rozge živijo številni organizmi, ki omejujejo njihovo rast, v našem prostoru pa zaradi odsotnosti teh škodljivcev nemoteno uspevajo. Znano je, da k njuni invazivnosti pripomorejo tudi biokemične (alelopatske) snovi, ki jih rastline proizvajajo in izločajo v tla, kjer učinkujejo kot zaviralci rasti drugih rastlin, bakterij in talnih organizmov, takšne snovi pa proizvajajo tudi v drugih delih rastline, npr. listih. V ekosistemu spremenita tudi fizikalne dejavnike (npr. količino svetlobe), ki niso več ustrezni za rast domorodnih vrst oziroma je njihova rast otežena, vplivata pa tudi na biogeokemične procese (ugotovljeno je bilo znatno povečanje fosforja v prsti po razrasti rozge). Na območju pojavljanja sestojev tujerodnih vrst zlate rozge je bila ugotovljena zmanjšana raznovrstnost (biodiverziteta) rastlin ter opraševalcev (metuljev, dvokrilcev), ki so sicer vezani na določene domorodne rastline, s katerimi se hranijo. Obe vrsti s svojim pojavljanjem povzročata izgubo primernih habitatov ogroženih travniških ptic, kot sta kosec (*Crex crex*) in prepelica (*Coturnix coturnix*), ter posledično upad njihovega števila ali celo njihovo izginotje. V celoti lahko spremenita podobo ekosistema, v katerem se pojavita, kar je že opazno tudi na Ljubljanskem barju.

Kako ukrepati?

Tujerodni vrsti sta se na območju Ljubljanskega barja že tako razširili, da je popolna odstranitev malo verjetna. Najučinkovitejši način odstranjevanja je puljenje celih rastlin. Učinkovitost te metode smo pri Lutri, Inštitutu za ohranjanje naravne dediščine, preverjali v sklopu projekta *Ohranimo biodiverziteto Ljubljanskega barja*. Pri odstranjevanju je potrebno izkopati čim več podzemnih delov, saj so korenike vir vegetativnega razmnoževanja. Previdni moramo biti tudi pri prenosu zemlje z »okužene« površine na »neokuženo«, saj lahko z njo zanesemo semena in delčke korenik, iz katerih lahko odženejo nove rastline. Tovrstna metoda je na večjih površinah težko izvedljiva. Za večje površine je smiselna večkratna redna košnja, saj se sčasoma izčrpajo zaloge hranil v korenikah in s tem rastline propadejo. Za preprečevanje širjenja plodov je zlato rozgo smiselno kositi vsaj pred cvetenjem; s tem preprečimo tudi nastanek novih semen in širjenje zlate rozge s kalicami. Dodatni preventivni ukrep širjenja je tudi zasaditev golih bregov ob vodotokih in ruderalnih območij z domorodnimi rastlinami. Poskrbite, da se na vaših zemljiščih tujerodni vrsti ne bosta pojavljali, če pa se že dogaja, poskrbite, da ju čim prej zatrete. Informirajte se in širite informacije o invazivnosti zlate rozge ter s tem pomagajte pri ohranjanju biodiverzitete.

Več o projektu in aktivnostih v času projekta lahko preberete na spletni strani: http://lutra.si/sl/tekoci-projekti/79-ohranimo-biodiverziteto-ljubljanskega-barja. Projekt finančno podpira Mestna občina Ljubljana.